

שיעור 1

מכונות טיורינג

1.1 הגדרה של מכונית טיריניג

הגדרה 1.1 מבנות טיריניג (הגדרה היוריסטית)

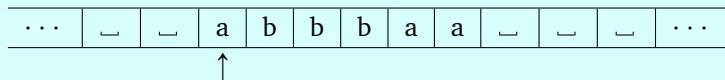
הקלט והסרט

- מוכנות טיריניג (מ"ט) קורא קלט.
 - הקלט עצמו נמצא על סרט אינסופי מחולק למשבצות.
 - כל תו של הקלט כתוב במשבצת אחת של הסרט.
 - במכונות טיריניג אנחנו מניחים שהסרט אינסופי לשני הצדדים.
 - * משמאלי לתחילת הקלט יש רצף אינסופי של תווי רוח "—".
 - * מימין לסוף הקלט יש רצף אינסופי של תווי רוח "—".

הראש

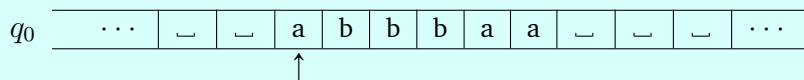
- במצב ההתחלתי הראש בקצת השמאלי של הקלט.

- הראש יכול לזרז ימינה על הסרט וגם שמאלה על הסרט.
 - הראש קורא את התוכן של המשבצת שבה הוא נמצא.
 - הראש יכול לכתוב על משבצת, אבל רק על המשבצת שבה הראש נמצא.

תאור העבודה של המכונה

- בהרבה החלטות השרות נמצאו רצף אינסופי של תווים ים.
 - בראש מכתב על התא הריאון בשרות והמכונה נמצאת במצב התחלתי q_0 .

- בכל צעד חישוב, בהתקас למספר הנוכחי ולאות שמתוחת לראש (הטו הנקרה), המכונה מחליטה:
 - * לאיזה מצב לעבור מה כתוב מתחת לראש (הטו הנכתב)
 - * لأن להזיז את הראש (תא אחד ימינה, או תא אחד שמאלה, או להישאר במקום).
 - המכונה ישנים שני מצבים מיוחדים:
 - * q_{acc} : אם במשך הריצה המכונה מגיעה ל- q_{acc} היא עוברת ומקבלת.
 - * q_{rej} : אם במשך הריצה המכונה מגיעה ל- q_{rej} היא עוברת ודוחה.
 - אם המכונה לא מגיעה ל- q_{rej} או q_{acc} היא תמשיך לרוץ לנצח.

הגדרה 1.2 מכונת טיורינג

מכונת טיורינג (מ"ט) היא שביעה

$$M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$$

כasher:

Q	קובוצת מצבים סופית ולא ריקה
Σ	אלפבית הקלט
Γ	אלפבית הסרט
δ	פונקציית המעברים
q_0	מצב התחלתי
q_{acc}	מצב מקבל יחיד
q_{rej}	מצב דוחה יחיד

דוגמה 1.1

בנייה מכונת טיורינג אשר מקבלת מילה אם היא בשפה

$$L = \{w \in \{a, b\}^* \mid \#a_w = \#b_w\}.$$

ז"א השפט כל המילים עם מספר שווה אותיות a ו b . הפאודו-קוד של המכונה, כדלקמן.**פאודו-קוד**

1) סורקים את הקלט משמאול לימין.

- אם לא מצאנו a וגם לא מצאנו $b \Leftarrow$ מקבלת.
- אם האות הראשונה שהראש הוא מצא היא a , כתובים עליו ✓, וועברים לשלב (2).
- אם האות הראשונה שהראש הוא מצא היא b , כתובים עליו ✓, וועברים לשלב (3).

2) ממשיכים לוז ימינה עד שנמצא b תואם.

- אם לא מצאנו $b \Leftarrow$ דוחה.
- אם מצאנו b כתובים עליו ✓, חוזרים לתחלת הקלט וחוזרים לשלב (1).

3) ממשיכים לוז ימינה עד שנמצא a תואם.

- אם לא מצאנו $a \Leftarrow$ דוחה.
- אם מצאנו a כתובים עליו ✓, חוזרים לתחלת הקלט וחוזרים לשלב (1).

כעת נתן הגדרה פורמלית של המכונה טיורינג שמבצעת את האלגוריתם זהה.

$$M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$$

כasher Q הקבוצה המכנים הבא:

$$Q = \{q_0, q_a, q_b, q_{\text{back}}, q_{\text{rej}}, q_{\text{acc}}\}.$$

המשמעותם של כל המצבים נרשומים בטבלה למטה:

q_0	המצב ההתחלתי. אליו נחזיר אחרי כל סבב התאמת של זוג אותיות.
q_a	מצב שבו ראיינו a ומחפשים b תואם.
q_b	מצב שבו ראיינו b ומחפשים a תואם.
q_{back}	מצב ששנשתמש בו כדי לחזור לказה השמאלי של הקלט ולהתחל את הסריקה הבאה (סבב ההתאמת הבא).
q_{acc}	מצב מקבל.
q_{rej}	מצב דוחה.

האלפבית של הקלט, Σ , והלפבית של השרת, Γ , הינם:

$$\Sigma = \{a, b\}, \quad \Gamma = \{a, b, _, \checkmark\}.$$

הפונקציית המעברים δ היא מוגדרת כדלקמן.

$$\begin{aligned}\delta(q_0, a) &= (q_a, \checkmark, R), \\ \delta(q_0, b) &= (q_b, \checkmark, R), \\ \delta(q_0, _) &= (q_{\text{acc}}, _, R), \\ \delta(q_a, \checkmark) &= (q_a, \checkmark, R), \\ \delta(q_a, a) &= (q_a, a, R), \\ \delta(q_a, b) &= (q_{\text{back}}, \checkmark, L), \\ \delta(q_b, \checkmark) &= (q_b, \checkmark, R), \\ \delta(q_b, b) &= (q_a, b, R), \\ \delta(q_b, a) &= (q_{\text{back}}, \checkmark, L).\end{aligned}$$

לעתים קל יותר לרשום את פונקציית המעברים δ בטבלה:

$\Gamma \setminus Q$	a	b	$_$	\checkmark
q_0	(q_a, \checkmark, R)	(q_b, \checkmark, R)	$(q_{\text{acc}}, _, R)$	(q_0, \checkmark, R)
q_a	(q_a, a, R)	$(q_{\text{back}}, \checkmark, L)$	$(q_{\text{rej}}, _, L)$	(q_a, \checkmark, R)
q_b	$(q_{\text{back}}, \checkmark, L)$	(q_a, b, R)	$(q_{\text{rej}}, _, L)$	(q_b, \checkmark, R)
q_{back}	(q_{back}, a, L)	(q_{back}, b, L)	$(q_0, _, R)$	$(q_{\text{back}}, \checkmark, L)$

תרשים מצבוי

דוגמה 1.2

בדקו אם המכוון טיורינג של הדוגמה 1.1 מקבלת את המילה `aab`.

פתרון:

-	q_0	a	a	b	-
-	✓	q_a	a	b	-
-	✓	a	q_a	b	-
-	✓		q_{back}	a	✓
-	q_{back}	✓	a	✓	-
q_{back}	-	✓	a	✓	-
-	q_0	✓	a	✓	-
-	✓	q_0	a	✓	-
-	✓	✓	q_a	✓	-
-	✓	✓	✓	q_a	-
-	✓	✓	rej	✓	-

דוגמה 1.3

בדקו אם המכוון טיורינג של הדוגמה 1.1 מקבלת את המילה `.abbbbaaa`.

פתרון:

-	q_0	a	b	b	b	a	a	-
-	✓	q_a	b	b	b	a	a	-
-	q_{back}	✓	✓	b	b	a	a	-
q_{back}	-	✓	✓	b	b	a	a	-
-	q_0	✓	✓	b	b	a	a	-
-	✓	q_0	✓	b	b	a	a	-
-	✓	✓	q_0	b	b	a	a	-
-	✓	✓	✓	q_b	b	a	a	-
-	✓	✓	✓	b	q_b	a	a	-
-	✓	✓	✓	✓	q_{back}	b	✓	a
-	✓	✓	q_{back}	✓	b	✓	a	-
-	✓	q_{back}	✓	✓	b	✓	a	-
q_{back}	-	✓	✓	✓	b	✓	a	-
-	q_0	✓	✓	✓	b	✓	a	-
-	✓	q_0	✓	✓	b	✓	a	-
-	✓	✓	q_0	✓	b	✓	a	-
-	✓	✓	✓	q_0	b	✓	a	-
-	✓	✓	✓	✓	q_b	✓	a	-
-	✓	✓	✓	✓	✓	q_b	a	-
-	✓	✓	✓	✓	q_{back}	✓	✓	-
-	✓	✓	✓	q_{back}	✓	✓	✓	-

—	✓	✓	q_{back}	✓	✓	✓	✓	—
—	✓	q_{back}	✓	✓	✓	✓	✓	—
—	q_{back}	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—
q_{back}	—	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—
—	q_0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—
—	✓	q_0	✓	✓	✓	✓	✓	—
—	✓	✓	q_0	✓	✓	✓	✓	—
—	✓	✓	✓	q_0	✓	✓	✓	—
—	✓	✓	✓	✓	q_0	✓	✓	—
—	✓	✓	✓	✓	✓	q_0	✓	—
—	✓	✓	✓	✓	✓	✓	q_{acc}	—

הגדרה 1.3 קונפיגורציה

תהי $M = (Q, q_0, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$ מכונת טיריניג. **קונפיגורציה** של M הינה מחרוזת

$uq\sigma v$

כאשר משמעות:

$$u, v \in \Gamma^*, \quad \sigma \in \Gamma, \quad q \in Q.$$

מצב המכוונה,	q
הסימן במקומות הראש	σ
תוכן הסרט משמאלי לראש,	u
תוכן הסרט מימין לראש.	v

דוגמה 1.4 (המשך של דוגמה 1.2)

u	q	σ	v
—	q_0	a	a b —
— ✓	q_a	a	b —
— ✓ a	q_a	b	—
— ✓	q_{back}	a	✓ —
—	q_{back}	✓	a ✓ —
—	q_{back}	—	✓ a ✓ —
—	q_0	✓	a ✓ —
— ✓	q_0	a	✓ —
— ✓ ✓	q_a	✓	—
— ✓ ✓ ✓	q_a	—	—
— ✓ ✓ ✓	q_{rej}	✓	—

דוגמה 1.5

בנו מכונת טיריניג אשר מקבלת כל מילה בשפה

$$L = \{a^n \mid n = 2^k, k \in \mathbb{N}\}$$

ז"א מילים בעלי מספר אותיות n אשר חזקה של 2.

פתרונות:

ראשית נשים לב למשפט הבא:

משפט 1.1

מספר שלם n שווה לחזקה אי-שלילית של 2, כלומר $n = 2^k$ ($k \geq 0$) אם ורק אם קיימים שלם m עבורו חילוק של n ב- 2 בדוק m פעמיים נתון 1.

הוכחה:כיון

$$\text{אם } \frac{n}{2^k} = 1 \text{ או } n = 2^k \text{ } (k \geq 0)$$

כיון

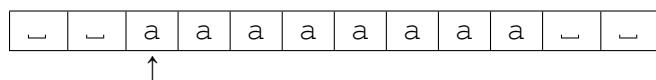
$$\text{אם קיימים } 0 \geq m \text{ עבורו } 1 = 2^m \text{ או } n = 2^m = \frac{n}{2^m}$$

לאור המשפט הזה נבנה אלגוריתם אשר מחלק את מספר האותיות במילה ב- 2 שוב ושוב בצורה איטרטיבית.

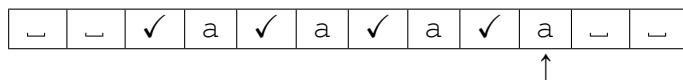
- אם אחרי סיבוב מסוים קיבל מספר אי-זוגי שונה מ- 1, אז אין מצב שמספר האותיות a הוא חזקה של 2.
- בצד שני אם אחרי סיבוב כלשהו קיבל בדיקות a אחת הנשארת, "א" אחרי מספר מסוים של חילוקים של המספר אותיות a קיבלו 1, אי מובטח לנו שהמספר של אותיות a הוא שווה לחזקה של 2.

כעת נסביר כיצד המכונה טיריניג מבצעת את השיטה הזאת בפועל כלהלן.

1) במצב ההתחלתי יש מהירות של רצף אותיות a כתובה על הסרט והראש נמצא מתחת האות הראשונה.

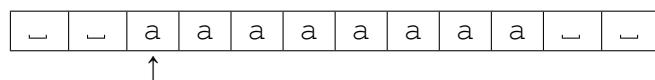
2) עוברים על הקלט משמאלי לימין ובמציעים מחיקה לシリוגין של האות a . כלומר, אותן אחת נמחק ואומות אותן נשאיר וכן הלאה, עד שמנגנים לכמה הימין של המילה.

3) אחרי שהראש הגיע לסוף המילה:

- אם מצאנו אותן אחת בדיקות \leftarrow המכונה מקבל.
- אם כתוב ✓ בתו האחרון \leftarrow המכונה תדחה.
- אחרת, אם כתוב a בתו האחרון הרושן חוזר לתחילת המחרוזת וחוזרים לשלב 2).

כדוגמה של מילה המתבקשת על ידי האלגוריתם, למטה רשומות האיטרציות של האלגוריתם זה על המילה $w = aaaaaaaaaa$ (8 אותיות a). במצב ההתחלתי הסרט נראה כדלקמן.

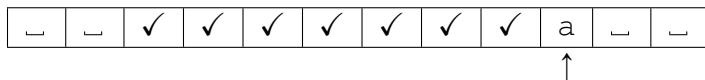
איטרציה 1) לבסוף האיטרציה $i = 1$ הסרט נראה כך:

התו האחרון a iaz ממשיכים לאיטרציה הבאה.

איטרציה 2) בסוף האיטרציה $i = 2$ הסדרת נראית כך:

התו הראשון הוא a אז ממשיכים לאיטרציה הבאה.

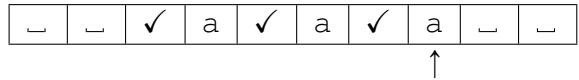
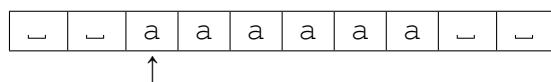

איטרציה 3) לאחר האיטרציה $i = 3$ הסדרת נראית כך:

התו האחרון הוא a אז ממשיכים לאיטרציה הבאה.

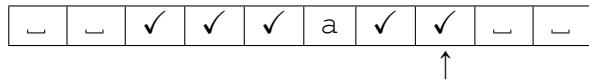
איטרציה 4) באיטרציה $i = 4$ יש אות a אחת בדיק איז המוכנה מקבלת.

כדוגמה של מילה הלא המתבלת על ידי האלגוריתם, למטה רשומות האיטרציות של האלגוריתם זהה על המילה $w = aaaaaa$ (6 אותיות a). במצב ההתחלתי הסרט נראה כדלקמן.

איטרציה 1) לבסוף האיטרציה $i = 1$ הסדרת נראית כך:

התו האחרון a אז ממשיכים לאיטרציה הבאה.

איטרציה 2) בסוף האיטרציה $i = 2$ הסדרת נראית כך:

התו הראשון הוא \checkmark אז דוחה.

כעת נתן הגדרה פורמלית של המוכנות טיורנג שמקבלת השפה הזאת:

$$M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}}) ,$$

כאשר $Q = \{q_0, \text{one}, \text{even}, \text{odd}, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}}\}$, $\Gamma = \{a, _, \checkmark\}$, $\Sigma = \{a\}$ כאשר המשמעותם הם מפורטים למטה:

מצב `none`: מצב ההתחלתי. עדין לא קראנו a כתוצאה זה.

מצב `one`: קראנו a בודד.

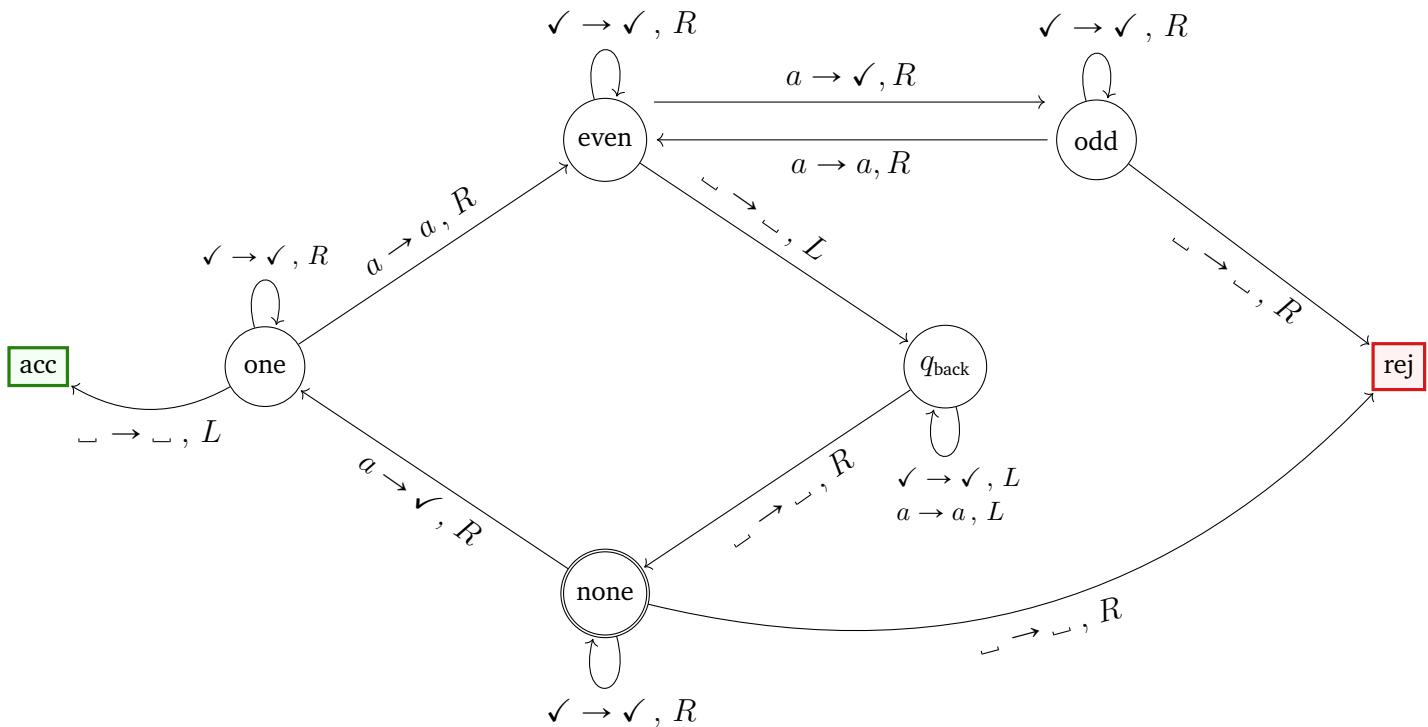
הfonקציית המעברים מתוארת על ידי התרשים

מצב `even`: קראנו מספר זוגי של a .

מצב `odd`: קראנו מספר אי-זוגי של a .

מצב q_{back} : חזרה שלמהלה.

מצבים למטה.

דוגמה 1.6

בדקו אם המילה $aaaa$ מתקבלת על ידי המכונת טירינג בדוגמה 1.5.

פתרונות:

[	none	a	a	a	a	]
]	✓	one	a	a	a	]
]	✓	a	even	a	a	]
]	✓	a	✓	odd	a	]
]	✓	a	✓	a	even	]
]	✓	a	✓	back	a	]
]	✓	a	back	✓	a	]
]	✓	back	✓	a	✓	]
]	back	✓	a	✓	a	]
]	none	✓	a	✓	a	]
]	✓	none	a	✓	a	]
]	✓	✓	one	✓	a	]
]	✓	✓	✓	one	a	]
]	✓	✓	✓	a	even	]
]	✓	✓	✓	back	a	]
]	✓	✓	back	✓	a	]
]	back	✓	✓	✓	a	]
]	none	✓	✓	✓	a	]
]	✓	none	✓	✓	a	]
]	✓	✓	none	✓	a	]

✓	✓	✓	none	a	—
✓	✓	✓	✓	one	—
✓	✓	✓	acc	✓	—

<i>u</i>	<i>q</i>	σ	v
—	none	a	aaa —
— ✓	one	a	aa —
— ✓ a	even	a	a —
— ✓ a ✓	odd	a	—
— ✓ a ✓ a	even	—	—
— ✓ a ✓	back	a	—
— ✓ a	back	✓	a —
— ✓	back	a	✓ a —
—	back	✓	a ✓ a —
—	back	—	✓ a ✓ a —
—	none	✓	a ✓ a —
— ✓	none	a	✓ a —
— ✓ ✓	one	✓	a —
— ✓ ✓ ✓	one	a	—
— ✓ ✓ ✓ a	even	—	—
— ✓ ✓ ✓	back	a	—
— ✓ ✓	back	✓ a	—
— ✓	back	✓	✓ a —
—	back	✓	✓✓ a —
—	back	—	✓✓✓ a —
—	none	✓	✓✓ a —
— ✓	none	✓	✓ a —
— ✓ ✓	none	✓	a —
— ✓ ✓ ✓	none	a	—
— ✓ ✓ ✓ ✓	one	—	—
— ✓ ✓ ✓	acc	✓	—

דוגמה 1.7

בדקו אם המילה aaa מתקבלת על ידי המכונת טיריניג בדוגמה 1.5.

פתרונות:

none	a	a	a	—
✓	one	a	a	—
✓	a	even	a	—
✓	a	✓	odd	—
✓	a	✓	—	rej

<i>u</i>	<i>q</i>	σ	v
—	none	a	aa —

$\sqsubset \checkmark$	one	a	a \sqsubset
$\sqsubset \checkmark a$	even	a	\sqsubset
$\sqsubset \checkmark a \checkmark$	odd	\sqsubset	\sqsubset
$\sqsubset \checkmark a \checkmark \sqsubset$	rej	\sqsubset	\sqsubset

דוגמה 1.8

מהי השפה של המוכנה למטה:

פתרון:

1) סורקים את הקלט משמאל לימין.

- אם הtau הנקרא a או b עוברים לtau ימינה הבא וחוזרים לשלב 1).
- אם הtau הנקרא \sqsubset אז הגענו לסוף הקלט, ועוברים לשלב 2).

2) עוברים שמאלה לtau הארון של המילה.

- אם הtau הנקרא $a \leftarrow$ מקבל.
- אחרת דוחה.

לכן המוכנה מקבלת שפת המילים המסתויימות באוט a .**דוגמה 1.9**

מהי השפה של המוכנה למטה:

פתרונות:**1)** במצב ההתחלתי:

- אם התו הנקרא $_$ \Leftarrow מקבל.
- אם התו הנקרא a מורידים אותו על ידי $_$ וועברים לשלב 2).
- אחרת \Leftarrow דוחה.

2) עוברים ימינה עד שמנגנים לסוף המילה.

- אם התו האחרון הוא b , מורידים אותו על ידי $_$, חוזרים לתחילת המילה וחוזרים לשלב 1).
- אחרת דוחה.

בכל איטרציה המכונה מורידה תו a בתחילת המילה וחזרת ומורידה תו b תואם בסוף המילה. בכל איטרציה אם המכונה לא מוצאת b תואם בסוף המילה היא דוחה המילה. אחרת אם המכונה לא דוחה המילה וכל האותיות נמחקoot או המילה מתתקבלת. לכן המכונה מקבלת שפת המילים

$$\{a^n b^n | n \geq 0\} .$$

הגדרה 1.4 גירה בצעד אחד

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$ מכונת טיריניג, ותהיינה c_1 ו- c_2 קונפיגורציות של M . נסמן

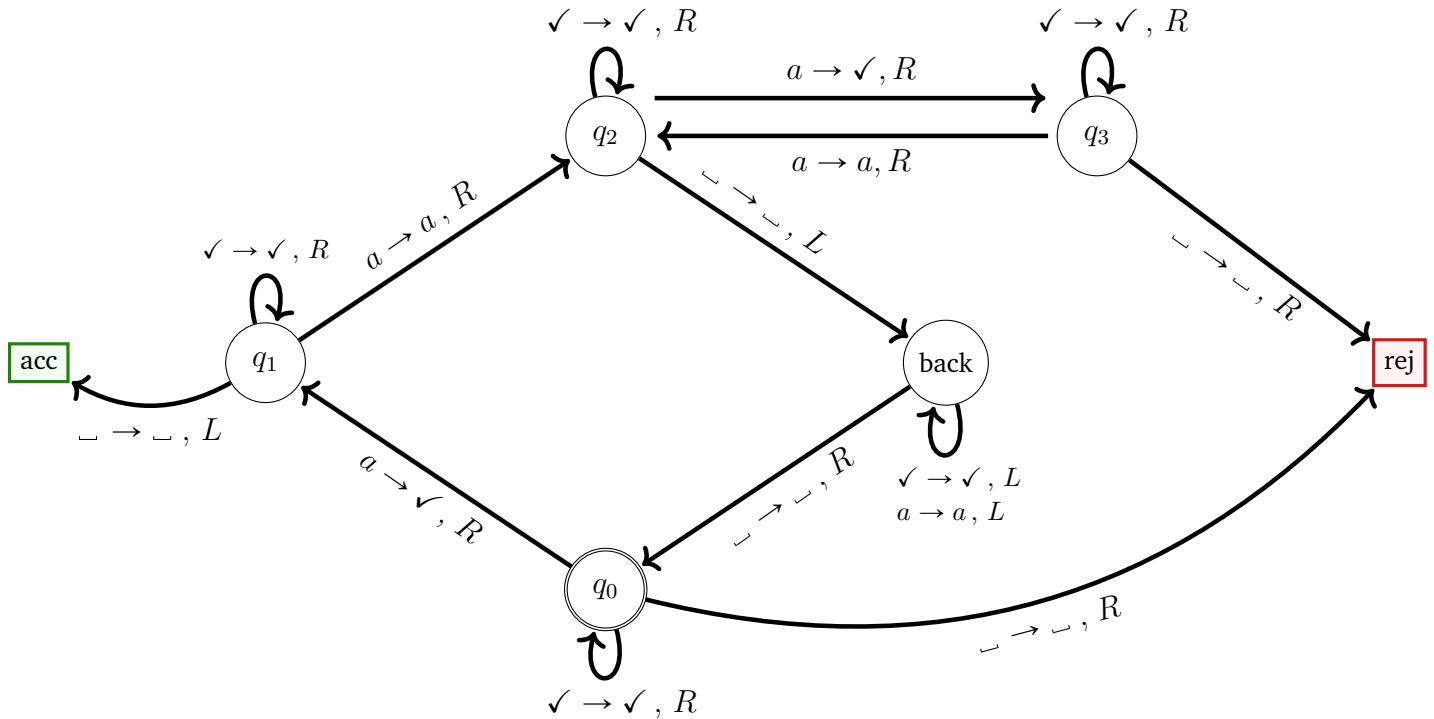
$$c_1 \vdash_M c_2$$

(במילים, c_1 גורר את c_2) אם כשמצאים ב- c_1 עוברים ל- c_2 בצעד בודד.

דוגמה 1.10 (המשך של דוגמה 1.5)

עבור המكونת טיורינג שמתוארת בתרשים למטה מתקיים

$$\checkmark q_0 a \checkmark a \vdash_M \checkmark \checkmark q_1 \checkmark a$$

הגדרה 1.5 גירירה בכללי

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$ מكونת טיורינג, ותהינה c_1 ו- c_2 קונפיגורציות של M
נסמן

$$c_1 \vdash_M^* c_2$$

אם ניתן לעבור מ- c_1 ל- c_2 ב- 0 או יותר צעדים.

דוגמה 1.11 (המשך של דוגמה 1.5)

עבור המكونת טיורинг שמתוארת בתרשים למטה מתקיים

$$\checkmark q_0 a \checkmark a \vdash_M^* \checkmark \checkmark \checkmark q_4 a$$

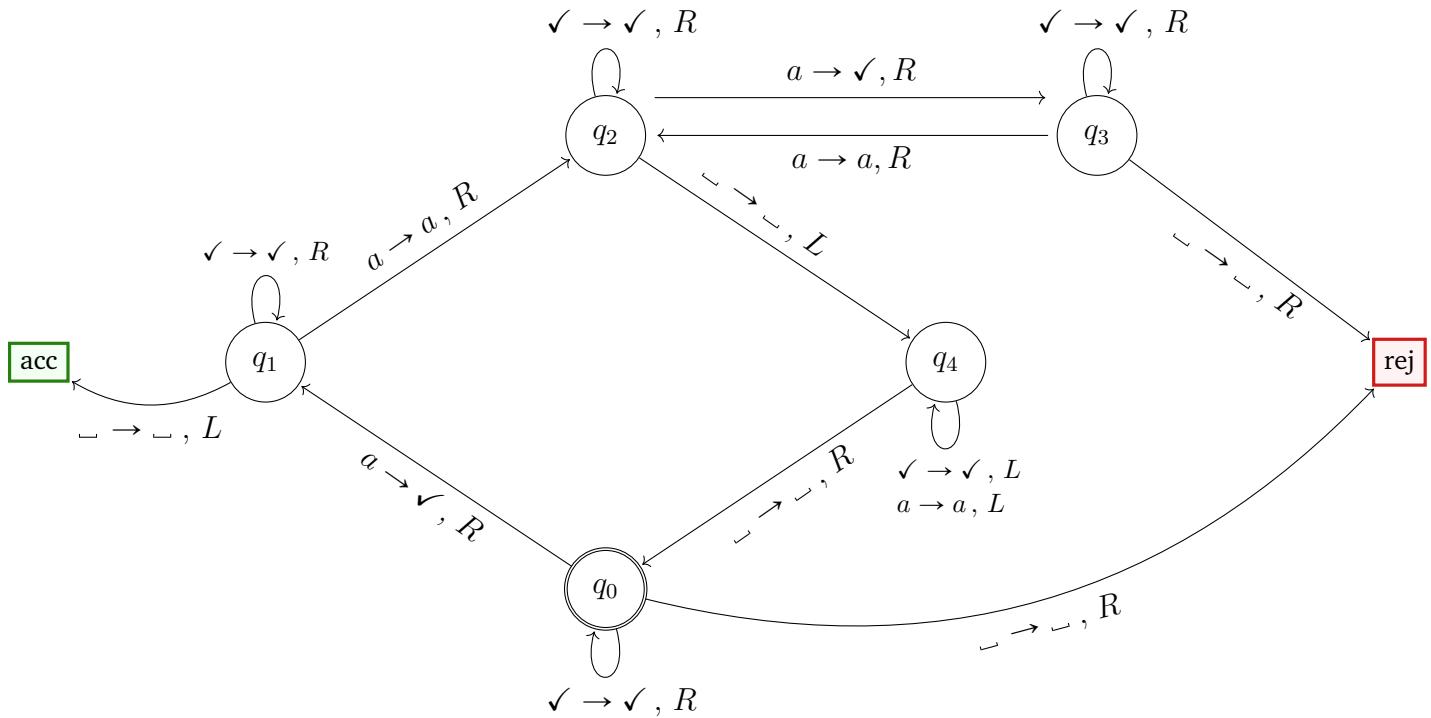
בגלל ש:

$$\checkmark q_0 a \checkmark a \vdash_M \checkmark \checkmark q_1 a$$

$$\vdash_M \checkmark \checkmark q_1 a$$

$$\vdash_M \checkmark \checkmark a q_2 _$$

$$\vdash_M \checkmark \checkmark q_4 a .$$

הגדירה 1.6 קבלת ודוחיה של מחרוזות

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$ מכונת טיורינג, ו- $w \in \Sigma^*$ מחרוזת. אומרים כי:

- **מקבלת את w אם**

$$q_0 w \vdash_M^* u q_{\text{acc}} \sigma v$$

כאשר $\Gamma^* v \in \Gamma$, $u, \sigma \in \Sigma$ כלשהם.

- **דוחה את w אם**

$$q_0 w \vdash_M^* u q_{\text{rej}} \sigma v$$

כאשר $\Gamma^* v \in \Gamma$, $u, \sigma \in \Sigma$ כלשהם.

הגדירה 1.7 הכרעה של שפה

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, \text{acc}, q_{\text{rej}})$ מכונת טיורינג, ו- $L \subseteq \Sigma^*$ שפה. אומרים כי M **מכריעה** את L אם לכל $w \in \Sigma^*$ מתקיים:

- M מקבלת את w .

- M דוחה את w .

הגדירה 1.8 קבלת של שפה

תהי $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$ מכונת טיורינג, ו- $L \subseteq \Sigma^*$ שפה. אומרים כי M **מקבלת** את L אם לכל $w \in \Sigma^*$ מתקיים:

- אם $w \in L$ מקבלת את w .

- אם $w \notin L$ לא מקבלת את w .

במקרה זה כאשר M מקבלת את השפה L , נכתב ש-

$$L(M) = L .$$

1.2 טבלת המעברים

דוגמה 1.12

בנו מכונה טיורינג שמכריעת את השפה

$$L = \{w = \{a, b, c\}^* \mid \#a_w = \#b_w = \#c_w\}$$

פתרון:

נתאר את המכונה על ידי הטבלת המעברים של המכונה. הסימן S מסמן כל זוג אותיות שונות מהקבוצה $\{a, b, c\}$ ללא חשיבות לסדר. ככלומר:

$$S = \{a, b\} , \quad S = \{b, c\} , \quad S = \{a, c\} .$$

מצב	מצב	סימון בסרט	מצב חדש	כתיבה	позזה	תנאי
q_0	σ	$q.\sigma$	✓	R	$\sigma \in \{a, b, c\}$	
$q.\sigma$	σ	$q.\sigma$	✗	R	$\sigma \in \{a, b, c\}$	
$q.\sigma$	τ	$q.\{\sigma\tau\}$	✓	R	$\sigma, \tau \in \{a, b, c\} \wedge \sigma \neq \tau$	
$q.S$	σ	$q.S$	σ	R	$\sigma \in S$	
$q.S$	σ	q_{back}	✓	L	$\sigma \notin S$	
q_{back}	a, b, c, \checkmark	q_{back}	✗	L		
q_0	—	q_{acc}	✗	R		
q_{back}	a, b, c, \checkmark	q_{back}	✗	L		
q_{back}	—	q_0	✗	R		

כעת נתאר את המכונה על ידי תרשימים המצביעים של המכונה:

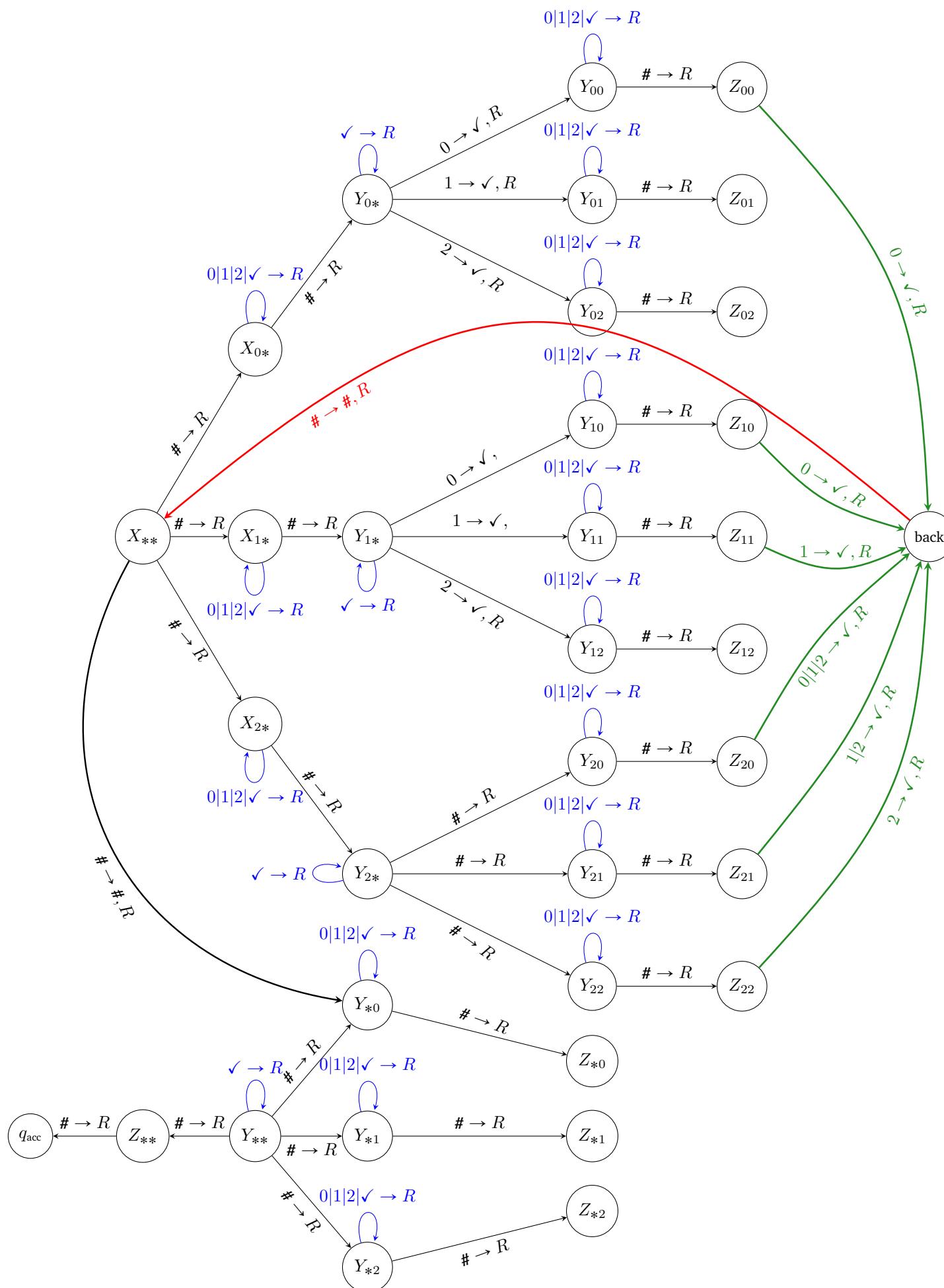
דוגמה 1.13

בנו מכונת טיורינג שמקreira את השפה

$$\{x_1 \dots x_k \# y_1 \dots y_k \# z_1 \dots z_k \mid x_i, y_i, z_i \in \{0, 1, 2\}, \forall i, x_i \geq y_i \geq z_i\}$$

פתרונות:

מצב	סימון בסרט	מצב חדש	כתיבה	תזואה	תנאי
$X * *$	σ	$X\sigma*$	✓	R	
$X * *$	✓	$X * *$	✓	R	
$X\sigma*$	0, 1, 2, ✓	$X\sigma*$	∅	R	
$X\tau*$	#	$Y\tau*$	∅	R	
$Y\tau*$	σ	$Y\tau\sigma$	∅	R	
$Y\tau*$	✓	$Y\tau*$	∅	R	
$Y\tau\sigma$	0, 1, 2, ✓	$Y\tau\sigma$	∅	R	
$Y\tau_1\tau_2$	#	$Z\tau_1\tau_2$	∅	R	
$Z\tau_1\tau_2$	✓	$Z\tau_1\tau_2$	∅	R	
$Z\tau_1\tau_2$	σ	q_{back}	✓	L	
$Z * *$	—	q_{acc}	∅	R	$\tau_1 \geq \sigma \geq \tau_2$
q_{back}	0, 1, 2, ✓	q_{back}	∅	L	
q_{back}	—	$X * *$	∅	R	

1.3 חישוב פונקציות

הגדרה 1.9 מכונת טיורינג שמחשבת פונקציה f

תהי $\Sigma_2^* \rightarrow \Sigma_1^*$ ותהי $f : \Sigma_1^* \rightarrow \Sigma_2^*$ מכונת טיורינג $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, q_{\text{acc}}, q_{\text{rej}})$ מוחשבת את f אם:

- $\Sigma_2 \subset \Gamma$ ו- $\Sigma = \Sigma_1$.
- לכל $q_0 w \vdash q_{\text{acc}}, f(w) \in \Sigma_1^*$ מתקיים.

דוגמה 1.14 חיבור אונרי

בנו מכונת טיורינג אשר מקבלת את הקלט

$$1^i \# 1^j$$

ומחזירה את פלט

$$1^{i+j}.$$

פתרונות:

דוגמה 1.15 כפל אונרי

בנו מכונת טיורינג אשר מקבלת את הקלט

$$1^i \# 1^j$$

ומחזירה את פלט

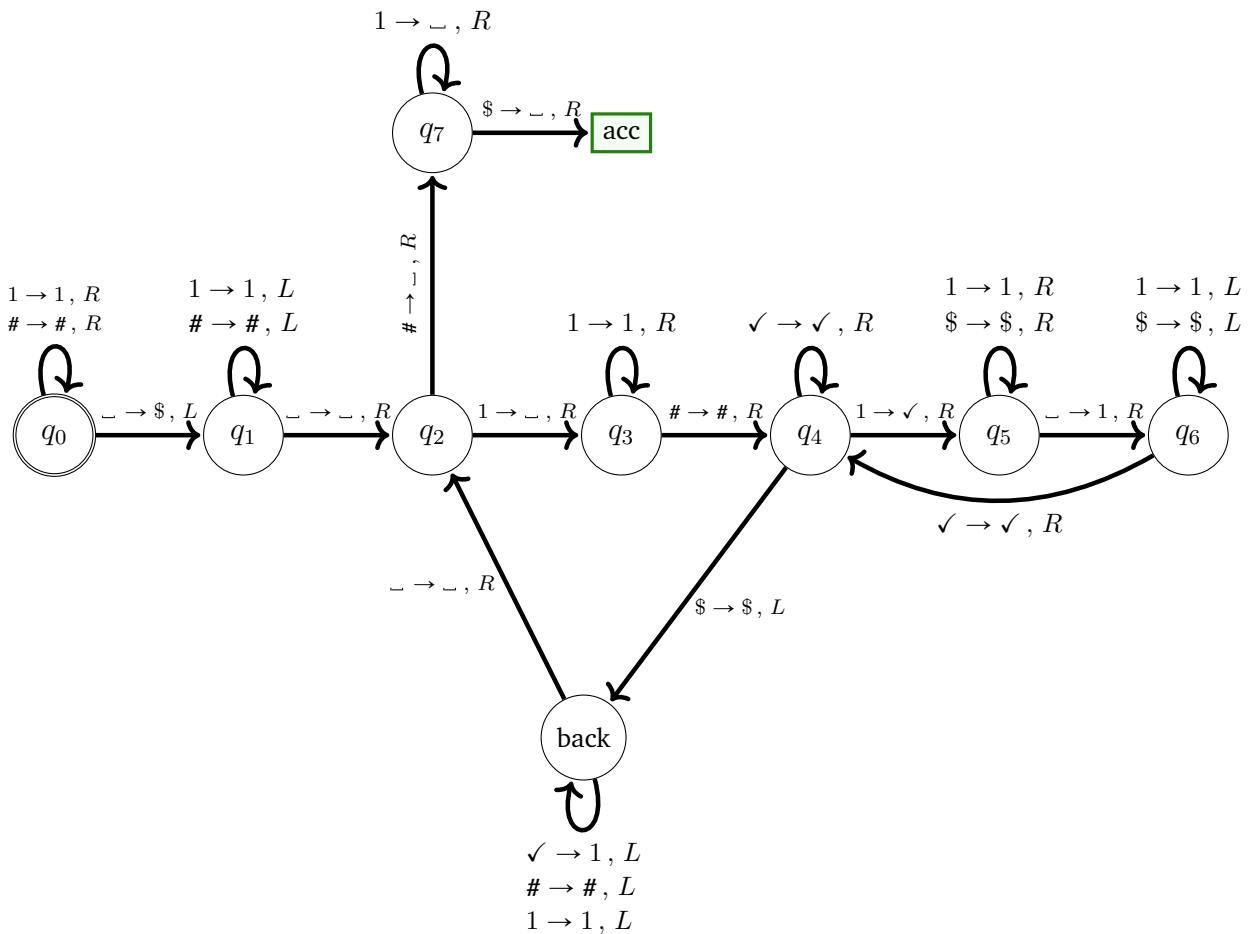
$$1^{i \cdot j}.$$

פתרונות:

- לדוגמה, נניח שהקלט הוא 2 כפול 2.

הקלט הוא 11#11.

- נרצה להבדיל בין הקלט לבין הפלט.
לכן בתחילת הריצה, נתקדם ימינה עד סוף הקלט ונוסף שם את התו \$.
לאחר מכן נחזור לתחילת הקלט.
- על כל אות 1 במילה השמאלית נעתק את המילה הימנית לאחר סימן ה- \$.
- לאחר מכן נשאיר רק את התווים שלאחר סימן ה \$. כמובן, נמחק את כל מה שאינו פלט.

μ	q	σ	ν
$\underline{\quad}$	q_0	1	$1\#11\underline{\quad}$
$\underline{\quad}11\#11$	q_1	$\underline{\quad}$	$\underline{\quad}$
$\underline{\quad}11\#11$	q_1	\$	$\underline{\quad}$
$\underline{\quad}$	q_1	$\underline{\quad}$	$11\#11\$$
$\underline{\quad}$	q_2	1	$1\#11\$$
$\underline{\quad}\underline{\quad}$	q_3	1	$\#11\$$
$\underline{\quad}\underline{\quad}1\#$	q_4	1	$1\$$
$\underline{\quad}\underline{\quad}1\#\checkmark$	q_5	1	\$
$\underline{\quad}\underline{\quad}1\#\checkmark 1\$$	q_5	$\underline{\quad}$	$\underline{\quad}$
$\underline{\quad}\underline{\quad}1\#\checkmark 1\1	q_6	$\underline{\quad}$	$\underline{\quad}$
$\underline{\quad}\underline{\quad}1\#$	q_6	\checkmark	$1\$1\underline{\quad}$
$\underline{\quad}\underline{\quad}1\#\checkmark$	q_4	1	$\$1\underline{\quad}$
$\underline{\quad}\underline{\quad}1\#\checkmark\checkmark$	q_5	\$	$1\underline{\quad}$
$\underline{\quad}\underline{\quad}1\#\checkmark\checkmark\1	q_5	$\underline{\quad}$	$\underline{\quad}$
$\underline{\quad}\underline{\quad}1\#\checkmark\checkmark\11	q_6	$\underline{\quad}$	$\underline{\quad}$

$\sqcup \sqcup 1\# \checkmark$	q_6	\checkmark	\$11	\sqcup
$\sqcup \sqcup 1\#\checkmark\checkmark$	q_4	\$	11	\sqcup
$\sqcup \sqcup 1\#\checkmark$	back	\checkmark	\$11	\sqcup
$\sqcup \sqcup$	back	\sqcup	1#11\$11	\sqcup
$\sqcup \sqcup$	q_2	1	#11\$11	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup$	q_3	#	11\$11	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \#$	q_4	1	1\$11	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark$	q_5	1	\$11	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark 1\11	q_5	\sqcup	\sqcup	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark 1\111	q_6	\sqcup	\sqcup	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark$	q_6	\checkmark	1\\$111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark$	q_4	1	\$111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark \checkmark$	q_5	\$	111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark \checkmark \111	q_5	\sqcup	\sqcup	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark \checkmark \1111	q_6	\sqcup	\sqcup	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark$	q_4	\checkmark	\$1111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark \checkmark$	q_4	\$	1111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \# \checkmark$	back	\checkmark	\$1111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup$	back	\sqcup	#11\$1111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup$	q_2	#	11\$1111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup$	q_7	1	1\$1111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \sqcup \sqcup$	q_7	\$	1111	\sqcup
$\sqcup \sqcup \sqcup \sqcup \sqcup$	acc	1	111	\sqcup